

GÓP Ý VÀI LỖI CỦA THƠ ĐƯỜNG LUẬT:

Kính thưa quý thi hữu ưa thích xướng họa thơ Đường Luật:

Hoàng Dũng xin góp ý nói về ba lỗi trong hơn mười lỗi mà chúng ta khi làm thơ Đường vô tình vướng phải mà không để ý như bảng liệt kê dưới đây:

LỖI (12 LỖI)

1. Thất vận/ lạc vận
2. Thất luật
3. Thất niêm
4. Thất đối
5. **(Khổ đọc)**
6. Điệp thanh
7. Điệp điệu
8. Điệp âm
9. Trùng vận/
10. **(Trùng từ/ điệp từ)**
11. Trùng ý/ hiệp chường
12. **(Phạm đề/ mạt đề)**

Hoàng Dũng xin nói đến 1 lỗi (Khổ đọc) mà ít ai để ý, khi chúng ta tránh được lỗi này thì bài thơ của chúng ta khi ngâm nga lên sẽ có nhạc điệu trong đó, không bị âm thanh ngang ngang cao cao bất thường nghe không vừa tai, bị gọi là khổ đọc.

Khổ đọc: Trong một bài thơ Đường luật thất ngôn bát cú, **chữ thứ 3** của các câu có vần (**câu 1, câu 2, câu 4, câu 6, câu 8**) và **chữ thứ 5** của các câu không có vần (**câu 3, câu 5, câu 7**) nếu đang là trắc mà đổi sang bằng thì được, nhưng nếu từ bằng mà đổi sang trắc tức là mắc lỗi khổ đọc.

Tuy chúng ta được học hỏi khi bước vào thể thơ Đường Luật là: (**Nhất Tam Ngũ bất luận, Nhị Tứ Lục phân minh**) nghĩa là chữ thứ 1,3,5 sao cũng được như hồi nào đến giờ chúng ta theo đó mà sáng tác, cũng vì chúng ta ý y vào chữ thứ 1,3,5 sao cũng được, nên chúng ta bị vướng vào khổ đọc khi dùng vần trắc vào chữ thứ 3 và 5.

Bây giờ chúng ta đi vào chi tiết: chữ **thứ 3** của các câu có vần (**1,2,4,6,8**) nếu chữ thứ 2 của các câu này là vần trắc thì chữ thứ 3 nên là vần bằng để tránh khổ đọc, chứ đừng ý y vào (**bất luận**) và chữ **thứ 5** của các câu không vần (**3,5,7**) nếu hai chữ cuối của các câu này là vần trắc thì chữ thứ 5 phải là vần bằng để tránh khổ đọc, giống như trên không thể áp dụng (**bất luận**) được.

Ví dụ:

VỊNH HÁT BỘI

Đứa (**mắc**) ghé ruồi, đứa lác voi
Bao nhiêu xiêm áo cũng trơ mòi
Người trung mặt đỏ đôi tròng bạc

Kẻ nịnh râu hoe mấy sợi còi
Trên trính có nhà còn lợ lợng
Dưới chân không ngựa lại giơ roi
Hèn chi chúng nói bội là bạc
Bôi mặt (**đánh**) nhau, cú lại thoi.

(Phan Văn Trị)

Những chữ trong (**in đậm**) bài thơ trên là vướng phải khổ đọc. Lỗi khổ đọc rất phổ biến trong thơ Đường luật, ngay cả đối với một số nhà thơ nổi tiếng cũng có khi mắc phải. Chúng ta thường sáng tác thơ Đường đôi khi vì gặp chữ hay liền viết xuống liền mà quên là vướng phải khổ đọc, cho nên cần phải đọc đi đọc lại nhiều lần sau khi sáng tác mới nhận ra lỗi.

Điệp ngữ: Lỗi thứ 2 mà Hoàng Dũng muốn nhắc đến mà chúng ta cũng thường vô tình vướng phải mà không nhìn ra lúc làm xong bài thơ, đợi khi đọc tới đọc lui nhiều lần mới nhận ra, đó là (**trùng từ, điệp từ**) hay là còn gọi điệp ngữ. Nghĩa là một chữ đồng âm đồng nghĩa mà chúng ta xài nhiều lần trong bài thơ ở khác câu đều gọi là điệp ngữ, trừ khi tác giả muốn nhấn mạnh về điểm đó, còn không đều bị điệp ngữ làm bài thơ kém hẳn đi.

Nhân đây Hoàng Dũng nói chút về lỗi trùng vận (lỗi thứ 9 trong bảng liệt kê ở trên) lỗi này nằm ở cuối câu vần (1,2,4,6,8) có 2 câu giống vần nhau, thường thì không được giống như lỗi điệp ngữ ở trên. Tuy nhiên nếu chỉ đồng âm mà khác nghĩa thì được coi là 2 vần khác nhau, không được coi là lỗi.

Ví dụ:

THĂNG LONG THÀNH HOÀI CỒ

Tạo hoá gây chi cuộc (**hí trường**)
Đến nay thắm thoát mấy tinh sương
Dấu xưa xe ngựa hồn thu thảo
Nền (**cũ**) lâu đài bóng tịch dương
Đá vẫn trơ gan cùng tuế nguyệt
Nước còn cau mặt với tang thương
Nghìn năm gương (**cũ**) soi kim cổ
Cảnh đây người đây luống (**đoạn trường**)

(Bà Huyện Thanh Quan)

Hai chữ "**trường**" ở trên đồng âm mà khác nghĩa nên không coi là phạm lỗi. Tuy nhiên không nên để hai vần đồng âm gần nhau để tránh âm điệu không hay (**thiếu nhạc**).

Tuy nhiên bài thơ trên bị lỗi điệp ngữ vì có 2 chữ (**cũ**) không hiểu bài này có đúng với bản gốc không? Dùng lại chữ một lần thì tạm chấp nhận, dùng lại 2,3 lần thì bài thơ bị đánh giá là kém. Trong trường hợp dùng mỹ từ thì không tính lỗi.

Ngoài ra cũng có người khó hơn là không chấp nhận tuy dùng từ khác nhau nhưng cùng giống khái niệm thì cũng bị cho là điệp ngữ, dù là thuần Việt hay Hán Việt mà cùng một khái niệm giống nhau cũng coi là trùng từ

(điệp ngữ), như: (mẹ - má), (bố - ba), (trăng - nguyệt), (gió bụi - phong trần), (lạnh - hàn), (Xuân - Tết)....v...v...

Phạm đề: Lỗi thứ ba mà HD muốn nhắc đến là chúng ta dễ bị đó là Phạm Đề, nghĩa là 24 chữ trong cặp Trạng Luận (câu 3,4,5 và 6) có một hay nhiều chữ trùng tự với tựa đề, đây là lỗi cần phải tránh mặc dù những chữ của tựa đề rất hay.

Trên đây chỉ là một phần lỗi mà chúng ta dễ vướng khi hăng say sáng tác thơ Đường Luật, ngày trước những thi nhân sáng tác trước thế kỷ 19 để lại cho chúng ta những sáng tác rất là hay sống mãi với thời gian về thơ Đường. Thế nhưng có lẽ thời gian đó hầu như ít người lưu ý quan tâm về lỗi trong thơ Đường Luật nên chúng ta sau này thỉnh thoảng đọc lại và tìm thấy lỗi trong đó trong thơ mà người xưa không nhắc đến, mãi đến thập niên 40 của thế kỷ 20 mới được các nhà thơ ngòi lại đem ra bàn tán mổ xẻ một cách sôi nổi, và đúc kết lại trong 2 quyển sách (**Việt Nam văn học sử yếu 1941**), và (**Việt Nam thi văn hợp tuyển 1942**) của nhà nghiên cứu văn học Việt Nam, Giáo Sư Dương Quảng Hàm có nhắc đến lỗi này sau khi gom góp ghi chép lại những lỗi của thơ Đường Luật, để chúng ta cố gắng tránh lỗi để thơ Đường Luật ngày thêm phong phú hơn.

Nói đến thơ Đường Luật cũng giống như chúng ta chơi cây kiểng, muốn cây kiểng được đẹp, được có ý nghĩa thì ta cần cắt bỏ những lá sâu, sửa lại cành cho đúng chỗ thì cây kiểng chúng ta mới trông vừa mắt, về thơ Đường Luật cũng vậy, trọn bài chỉ có 56 chữ, chúng ta cần nâng niu trân trọng chọn chữ để bài thơ được vừa ý hơn cho đáng công chúng ta bỏ thì giờ suy nghĩ sáng tác, những bài thơ làm xong chúng ta đọc đi đọc lại nhiều lần để tìm ra lỗi, khi bài thơ mà ta đọc ngâm không bị ngang ngang vướng vướng thì rất có thể bài thơ của chúng ta không bị khổ đọc hay sai luật và có nhạc.

Ngày trước bốn vị (**Chiêu Đăng, Hoài Việt, Tếu Tử, Nam Hà**) sáng lập thi đàn Hoa Tiên Thanh Khí sau đổi thành thi đàn Hoa Tiên thường xướng họa thơ Đường với nhau, và nhắc nhở Hoàng Dũng lúc ban đầu chập chững bước vào học hỏi thơ Đường, là sau mỗi bài thơ làm xong cần đọc nhiều lần để tìm ra lỗi, còn gọi là (**thôi xao**) Hoàng Dũng nhớ mãi đến bây giờ ...

Thân kính,
Hoàng Dũng
Thi Đàn Hoa Tiên

Kính mời đọc thêm những bài khác của tác giả tại:
<http://www.vietnamvanhien.org/HoangDung.html>

www.vietnamvanhien.net

VIỆT NAM VĂN HIẾN

www.vietnamvanhien.info

TỦ SÁCH VĂN HIẾN VỚI HƠN 9500 TÁC PHẨM